

מאמר ט – בענין נר חנוכה

הקדמות

תורה ומצוות שהיא הפועלת להכשיר את האדם שיוכל לקבל את ההטבה.

התיקון האמור אינו תיקון של מעשים בלבד, משום שמצד המעשים אין כל תועלת להכשיר את האדם אם כוונתו אינה לשמה, שאם הוא עושה מצוות ומעשים טובים על מנת לקבל שכר, נמצא שהוא עדיין אינו מסוגל להשפיע לבורא רק מטעם הרצון להשפיע.

אלא צורת תיקון הכלים הוא על ידי הכוונה, והינו כשכל המחשבה הוא מצד הרצון לתת, ולא מצד הרצון לקבל, כמו במי שאוהב את חברו, ומחמת האהבה הוא נותן לו מתנה, שנתינתה היא אך ורק מצד אהבה, ורצון להשפיע. כמו כן העבודה של שיתא אלפי שנים היא לעורר את הרצון להשפיע "מה הוא רחום אף אתה רחום", שמחשבה תמידית בעת המעשה פועל שכל רצונו הוא להשפיע לבורא, ולא לקבל.

ובזה הוא מקבל כלי השפעה, שלאחר תיקון הבריאה בעת קבלתו את ההטבה הואיל וכל רצונו להשפיע לבורא בלבד, לכך התפעלותו מקבלת ההטבה היא רק משום שהוא רוצה להיטיב לבוראו, כי "היכולת האמיתית להשפיע לבורא הוא בקבלת ההטבה", ולכך אין בהתפעלות האמורה כל חשש של נהמא דכיסופא, הואיל ואין הוא מקבל מחמת הרצון לקבל.

חנוכה

העבודה של חנוכה הוא העבודה של תיקון הבריאה, ולכך מצוות נר חנוכה הוא "שאין לנו רשות להשתמש בהם", שהעבודה הוא באופן שאין לו שום הנאה, משום שהכלים שלו עדיין לא נתקנו.

ומובן שזה היה עיקר הנקודה במלחמה עם היוונים, שהואיל ורוחניות פירושה פעולות ועשיית המצווה שלא לשם הנאה עצמית כלל, לכך היוונים נלחמו שעם ישראל יהיו משוקעים באהבה עצמית, כדי שיהיו בתכלית הפירוד ר"ל.

איתא בגמרא (שבת כג:) אמר רבא פשיטא לי נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. ומבאר רש"י: **נר ביתו בשבת** והוא עני ואין לו כדי לקנות שמן לשתי נרות. **שלום בתו** והכי אמרינן לקמן "ותזנה משלום נפשי" זו הדלקת הנרות בשבת, שבני בתו מצטערין לישב בחושך. ומובן מדבריו שנר חנוכה אינו לשלום ביתו, שהרי אסור להשתמש לאורו.

ויש לתמוה:

א. האיסור להשתמש לאורו מורה שנר חנוכה קדושתו גדולה מאוד, ויתכן שדווקא סיבה זו פועלת לדחותה כדי לקיים מצוות נר שבת.

ב. מה הקשר בין נר שבת לשלום בית¹.

כדי להבין כל האמור יש להבין ג' דברים, מהו שלום בית, מהי שבת, ומהו חנוכה.

מטרת הבריאה

מטרת הבריאה היא להיטיב לנבראיו, וקודם המטרה הוא זמן העבודה, שהעבודה בשיתא אלפי שנים הוא ההכנה להטבה. כי לולי העבודה ההטבה אינה מושלמת מחמת שהוא נהמא דכסופא, ובעבודה האמורה הוא קונה כלי השפעה, שרצונו להשפיע לבורא ולהדמות ליוצרו שגם הוא משפיע, וממילא על ידי קניית כלי ההשפעה להשפיע לבורא אין קבלת ההטבה מוגדרת ככסופא, משום שהוא מקבלו מחמת הרצון להשפיע לבורא.

המובן שהעבודה אינה מטרת הבריאה, אלא תיקון הבריאה, כי המטרה היא ההטבה, והעבודה בשיתא אלפי שנים היא תיקון הכלים שיוכלו לקבל את ההטבה. והתיקון הוא על ידי עשיית

¹ בלשון רבינו אפשר לטעות שכוונתו לתמוה האידך למדו מהפסוק ותזנה משלום נפשי עניין השלום בית, וזה לא יתכן, משום שהמעין במאמר מובן שלא תירץ תמיהה זו. אלא כל תמיהתו הוא מה עניין שלום בית לנרות שבת.

ומוחין הללו מכונים אכסניא, כי הם מיועדים בשביל עוברי דרכים. ולפיכך, אע"פ שנח צדיק תמים היה, מ"מ הוא מדמה אותו לאורח עובר דרך.

המובן שיש שתי מצבים בעבודה, מצב הנקרא בית ומצב הנקרא אורח עובר, שבעת גמר התיקון הוא נקרא בית, אבל כשהכלים שלו אינם מזוככים כדבעי הוא צריך שמירה מיוחדת מפני החיצונים, לכך הוא נקרא עובר אורח. והיינו שהעובר אורח הוא במדרגת "צדיק" כמו נח, אלא שהוא עדיין לא תיקן את כלי הקבלה שלו, אלא כלי ההשפעה, ולכך אין לו יכולת עדיין לקבל את ההטבה המושלמת.

ונמצא שנר שבת הוא מצב של בית ולא של עובר אורח, משום שהוא "מעין עולם הבא", דהיינו שיש בה שימוש בכלי הקבלה בשלימות ההטבה כגמר התיקון.

ולכך מוגדר נר שבת כ"שלום בית" משום ששלום בית הוא ספירת היסוד, כי קודם גמר התיקון אין ביכולת מלכות לקבל את ההטבה מהיסוד, ואז היא מוגדרת כנקודה, ומוגדר אז כשכינתא בגלותא, ויש חשש של אחיזה מהחיצונים הואיל והקליפות מפתות את האדם לקבל את השפע מהם. אבל בגמר התיקון שמלכות מקבלת את כל ההטבה, אין לחיצונים כל טענה, ולכך הוא מוגדר בשם שלום בית.

וממילא מובן שנר שבת ונר חנוכה נר שבת עדיף, משום שנר חנוכה מורה על העבודה של הכנה לגמר התיקון, ולכך "אין לנו רשות להשתמש בהם", אבל נר שבת מורה על גמר התיקון, ולכך המצווה הוא שלום בית דווקא.

המובן מהמאמר:

נר חנוכה הוא ענין חניה, שהוא התיקון של כלי ההשפעה, שההשפעה שלו היא אמיתית, ולכך הוא יכול לקבל "אור חסדים", אבל אינה מוגדרת כגמר התיקון. ומצב זה נקרא "עובר אורח", שאין מלכות יכולה להיות בבית ולהשתמש בכלי הקבלה.

נר שבת מורה על גמר התיקון, ולכך הוא יכול לקבל את ההטבה, ומכוח זה נקרא נר שבת "שלום בית", המורה שלימות בבית, שמלכות אינה צריכה להיות עובר אורח. וממילא מובן בטעם עדיפות נר שבת על נר חנוכה.

וכך ביאר בעל הסולם על האמור בדברי הגמרא (שבת כא): "מאי חנוכה, חנו כה". שעניין חנוכה אינה המטרה, אלא חניה בלבד, כמו בעת מלחמה, שהצבא העושה חניה אין פירושה שהמלחמה הסתיימה, אלא היא הכנה למלחמה נוספת.

והיינו שהמלחמה עם היוונים היה על עניין מעשה ההשפעה בלבד, שהיוונים נלחמו שישאל יתעסקו באהבה עצמית, וישראל נלחמו שיהיו בעבודה של להשפיע ולא להנות כלל, ולכך נר חנוכה אין לנו רשות להשתמש בהם.

שבת

חז"ל אמרו (ברכות נו.) ששבת הוא מעין עולם הבא, ולכך אומרים בתפילה "תכלית מעשה שמים וארץ". והיינו שתכלית הוא המטרה שעליה נברא העולם.

שבת שהיא מעין עולם הבא, היא "מטרת הבריאה", ולא "תיקון הבריאה", שבשבת מתגלה "מעין" תיקון הבריאה שיהיה לעתיד לבוא. שמטרת הבריאה הוא קבלת ההטבה בעל מנת להשפיע, ולא כתיקון הבריאה שכל העבודה הוא להשפיע ולא לקבל כלל.

משום כך הדלקת הנרות בשם שלום בית, משום שמלכות נקראת בית משום שהיא מקבלת את השפע בכלי ההשפעה, וכמו שמבואר בהסולם (נח אות רמט) וז"ל:

וצריך שתדע, שבשעה שהאדם הוא בכל השלימות נבחן ליושב בית. שמלת בית רומזת על הנוקבא דז"א המאירה במוחין דג"ר, בסו"ה בחכמה יבנה בית. ולפיכך אותם המקבלים ממנה נבחנים ליושבי בית. אמנם בעת שהאדם צריך לתקונים, כי אינו בשלמות, הרי הוא צריך לשמירה שלא יתאחזו בו החיצונים להחטיאו, וע"כ הוא מוכרח לצאת מן הבית, כי אסור לו לקבל מוחין הגבוהים הללו, מפחד שלא יינקו ממני החיצונים, ומחוייב לצאת לדרך ה', דהיינו לקבל התקונים הצריכים אליו, ומותר לו בעת הזה לקבל מוחין מבחינת זווג ז"א ולאה, כי להיותם בחינת אור חסדים המכוסים מחכמה, אין מהם שום יניקה לחיצונים.